

Met alle maatregelen ter bescherming van maatschappij en economie beperkt de Lockdown onze individuele vrijheid, ongekend na 75 jaar bevrijding. Daarnaast toverde de overheid een mega bedrag aan financiële steun uit haar diepe zakken en wierp die naar sectoren die economisch getroffen werden. De Groningers verbaasden zich over zoveel altruïsme van de overheid, die bij de schade van aardbevingen schraler te werk ging. De mensen uit de getroffen kunst- en cultuursector verbaasden zich dat hun sector niet van belang was. Waarover ik me verbaasde, was het gemakkelijk intomen van de vrijheid en het gebrek aan acties uit de getroffen kunstsectoren zelf.

In februari schreef ik een essay over vrijheid als teer plantje, een sneeuwkllokje. Bij DordtYart hebben we de afgelopen jaren als opdrachtgever ervaring opgedaan met de vrijheid voor en autonomie van de kunstenaar. Ook de komende jaren willen we de individuele vrijheid en verantwoordelijkheid stimuleren en daarvoor is een analyse gemaakt van de historie van de vrijheid van bezit en de vrijheid van opinie. Een opmerkelijke conclusie is dat vrijheid (en kunst) onder terreur van de publieke opinie in gevaar is.

Inmiddels zijn we een pandemie van angst en publieke opinies verder en kunnen we concluderen dat de behoefte aan autoriteit groter is dan wil tot vrijheid. De consumenten hechten veel belang aan kappers, terrassen en stranden en de aandacht voor de culturele sector beperkt zich tot festivals en toeristen. Koning Willem Alexander voert een videogesprek met Holland Festival, Oerol, Mojo, etc. De steun aan de culturele sector van 300 miljoen euro werd in het persbericht gedeeld met gratis geld voor de bloembollen en de patat industrie. De agressieve vernedering van de kunst door Halbe Zijstra is nu omgebogen tot desinteresse en negatie. Bibliotheken en musea sloten eerder dan scholen.

Maxim Februari schreef in zijn NRC-column van 19 mei dat velen kunst als vernederings-mechanisme ervaren. Hij schrijft: ‘Overall om me heen hoor ik: We mogen wel betalen en vervolgens kijken ze op ons neer. Als kunstmens kun je dat onzin vinden, dat neerkijken óp, maar zo wordt het beleefd. Kunst niet als manier om je boven jezelf te verheffen, maar om de ene groep te verheffen boven de andere. De beschaafden boven de onbeschaafden’.

De column begint met een uitleg waarom sport helemaal niet aan Maxim besteed is, maar dat hij wel gelooft in het genieten ervan. ‘Ja, godzijdank bestaan in de kunsten, net als in de sporten, elites. Je zou alleen niet het gevoel moeten krijgen tekort te schieten als je daar niet toe behoort. Ook voor de klunzen onder ons draait een goed leven om kunst en sport. Om zingen, tekenen, rennen, spelen.’

De vraag is waarom de kunst zo agressief behandeld kan worden. Waarom zijn de intellectuele prestaties van kunstenaars voor velen een bron van vernedering en de topprestatie van sporters niet. Alle consumenten genieten in sportstadions en voor de tv, zonder maar in de buurt te komen van de prestaties van de sporters. Toch zullen zij Messi en consorten de miljoenen aan niet ontzeggen; ze waarderen het eerder. Dat komt omdat sport te maken heeft met het fysiek aspect van ons menszijn. Want mensen zijn en blijven kuddedieren, vooral bij overwinningen van Oranje en ook nu, in tijden van angst. De behoefte aan geloof in de autoriteit is het nieuwe normaal. De herder hoedt de kudde.

Toch is de mens begenadigd met hersens en daarmee kan een prestatie geleverd worden, een intellectuele prestatie. Die wordt maatschappelijk gewaardeerd – meestal niet in stadions – en in de loop der jaren klommen wetenschappers, rechters, advocaten, journalisten, kunstenaars naar de hoogste treden van de ranglijst der belangrijkheid. Onderling worden verschillen erkend en gewaardeerd, maar buiten de eigen kring is er geen maatstaf om de verschillen (top of flop) te zien. Bij de hedendaagse kunst is het, anders dan bij sport, niet makkelijk zichtbaar waarom het ene werk beter is dan het andere. De kunstbeschouwing met de theorie over concepten-ideeën leert wel dat er een intellectuele uitdaging voor nodig is, waar je moeite voor moet doen.

Gelukkig heeft de kunst de macht om dingen heilig te verklaren, ze te begiftigen met onsterfelijkheid. Eeuwigheid gaat voor het ogenblik. Tot tranen ontroerd raken door muziek, dans, architectuur, opera, theater, beeldende kunst, poëzie, literatuur. Die ervaring geeft de beschouwer/deelnemer een aanraking met het grotere dan het ik, acceptatie van het aardse bestaan in besef van troost, schoonheid en verwondering. Zoals er ook mensen zijn die in de religie het bovennatuurlijke ondervinden, het

besef dat er meer is dan het alledaagse. Die blikken op de eeuwigheid, dat besef van bezieling, herkent iedereen.

Het is na drie maanden Corona goed zichtbaar dat de (gesubsidieerde) kunst in tijden van angst en neo-liberaal rechtsisme het zwaar te verduren krijgt. Hoe kunnen we ons op dat onweer voorbereiden?

Ten eerste moeten we accepteren dat kunst anders dan sport gevoeld wordt en niet tot massahysterie leidt. Kijk om je heen in de familie, vrienden, burens, collegae, dan zie je dat het echte warme fysieke gevoel bij de sport ligt, bij de Tour, het Oranjegevoel, Max Verstappen, de Olympische spelen. Anton Geesink is nog altijd bekender dan Marlene Dumas. Van de sport kent iedereen de regels en begrijpt het spannende spel, toeschouwers kunnen zich ermee vereenzelvigen. Dat kunnen mensen in India ook bij cricket, terwijl in onze streek velen het spel niet begrijpen. Met de minimale aandacht binnen onderwijs voor de kunsten in Nederland ontbreekt het de massa aan kennis over de spelregels van muziek, dans, beeldende kunst en literatuur; het blijft even ver van het bed als cricket. De kunst wordt vaak als iets elitaire ervaren en om dat te veranderen hebben we nog zeker twintig jaar beter onderwijs nodig. Dus verkoop en verdedig de aparte positie van kunst, liefst met humor en provocatie, ga niet op je knieën om geaccepteerd te worden.

Ten tweede weten we dat angst een slechte raadgever is en dat een deel van de massa, als die de weg kwijt is, voor Trump, Johnson, Erdogan, Baudet kiest. Dat zijn sluwe regeerders en daar ligt de kans voor de wetenschap, voor slimme kennis. Dat zien we bij de huidige crisis. Daar kunnen we hoop uit putten en vitaliteit tegenover stellen. Hoop is vooral een wens in je hoofd - hopen op mooi weer - en is niet een kracht om iets te bereiken. Dat ligt anders voor vitaliteit. Vitaliteit is een kracht, een scheppend vermogen. Het is originaliteit en creativiteit die je kunt tonen en waarmee je veranderingen kunt realiseren. Dus de kunstsector hoeft niet, als een konijn in de koplampen, te klagen over dramatische gevolgen, maar kan HANDELEN. Dat moet dan wel in samenwerking met de andere bedreigde sectoren, zoals wetenschap, rechtspraak, zorg en onderwijs. Word ondeugend, zoek de grenzen op, hack bestanden, zet trollen in en zoek de randen op van de wet en ga er overheen. Laat zien dat kunst buiten de kaders treedt en niet braaf meehobbelt.

Ten derde kunnen we de massaliteit van kunstliefhebbers inzetten. Er zijn een miljoen Museum jaarkaarthouders, een half miljoen koorleden, twee miljoen bibliotheekbezoekers, miljoenen deelnemers aan cursussen en workshops, een half miljoen vrijwilligers bij musea, beeldentuinen en kunstcentra. Die mensen zijn actief in de kunst en niet alleen als toekomstige consumenten (film en podia – evenementen). Tel daarbij op het schouwburgbezoek, de klassieke orkesten, de hedendaagse kunstinstellingen, de dansliefhebbers, hedendaagse muziek adepten, dan kom je op 4 tot 5 miljoen actieve liefhebbers van kunst en cultuur. Van de volwassen Nederlanders is dus 40% actief en betrokken in de kunst. Veel dus. Het gaat erom deze kracht in politiek te vertalen!

Ten vierde schakel bobo's in om de kunst een belangrijke plaats toe te kennen. Joop van den Ende in gesprek met Matthijs van Nieuwkerk over theater. Huur het Glazen Huis, dat ergens opgeslagen staat en zet daar Clarice Gargard in om mensen te interviewen. Toon met Alida Dors de dansen van het HipHopHuis.

Ten vijfde zouden we de economische kracht van de kunst- en cultuursector meer kunnen gebruiken. Laat wetenschappers berekenen wat de economische impact is, zoals ze dat ook voor Schiphol kunnen. Een idee voor de Akademie van Kunsten, waar we in de Coronatijd weinig van horen. Toon de werkgelegenheid aan en het economisch belang. Publiceer de onderzoeken waaruit blijkt dat 30% van de buitenlandse bezoekers op het kunstaanbod afkomt. Het zou mooi zijn als de vier burgemeesters van de grote steden verkondigen dat de cultuursector in hun stad niet gemist kan worden. En nog mooier als gedeputeerde Staten van Zeeland, als reactie op Brabant, verklaren dat bij hen de kunst prioriteit houdt naast natuur en genderneutraliteit. Dat zij compensatie voor het niet verhuizen van de marine in Kunst en Cultuur zoeken, etc. Laat Groningen verklaren dat de aardbevingen voelbaar werden door kunst en cultuur. Marjoleine de Vos zal van harte meedoen.

Ten zesde fantaseer, fabuleer en handel in al je geliefde vrijheid met verantwoordelijkheid.

Rotterdam, 31 mei 2020 - DordtYart, Arie Jaap Warnaar